

KINH NGHIỆM QUỐC TẾ VỀ MÔ HÌNH QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VÀ MÔ HÌNH HOẠT ĐỘNG BẢO HIỂM TIỀN GỬI

INTERNATIONAL EXPERIENCE ABOUT STATE MANAGEMENT AND OPERATING MODEL ON DEPOSIT INSURANCE

Nguyễn Hữu Thủy, Trần Văn Thiện

Khoa Tài chính Ngân hàng và Bảo hiểm, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp

Đến Tòa soạn ngày 13/5/2024, chấp nhận đăng ngày 18/06/2024

Tóm tắt: Hệ thống bảo hiểm tiền gửi (BHTG) tại một quốc gia được triển khai với vai trò như một biện pháp bảo vệ an toàn đối với người gửi tiền và có vai trò tích cực vào sự ổn định của hệ thống tài chính. Thành công của một tổ chức BHTG thường phụ thuộc rất nhiều vào sự quản lý chặt chẽ đến từ Nhà nước và mô hình hoạt động được áp dụng. Bài viết này nghiên cứu về mô hình quản lý nhà nước và mô hình hoạt động của tổ chức BHTG trên thế giới và các liên hệ với Việt Nam, qua đó phát hiện ra những tồn tại và có những đề xuất, giải pháp phù hợp để nâng cao hiệu quả hoạt động và giúp hoàn thành các mục tiêu nhiệm vụ của bảo hiểm tiền gửi Việt Nam.

Từ khóa: Bảo hiểm tiền gửi, mô hình hoạt động, mô hình quản lý nhà nước.

Abstract: A national deposit insurance system is implemented as a safety net for depositors at credit institutions and a significant contributor to financial system's stability. A deposit insurer's success is heavily dependent on rigorous management from the State and the deposit insurer's applied mandate. This paper explores the state management model and operating model of global deposit insurers and seek for connections with Vietnam's situation, thereby opens up possibility for detecting possible shortcomings and enables the proposition of appropriate solutions to enhance Deposit Insurance of Vietnam's (DIV) operational efficiency and facilitate the fulfillment of DIV's objectives and missions

Keywords: Deposit Insurance of Vietnam's, state management model, operating model.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hoạt động của bảo hiểm tiền gửi bên cạnh giảm thiểu các rủi ro trong kinh doanh cũng như các nguy cơ phá sản tại các tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi, còn có vai trò bảo vệ quyền và lợi ích của người gửi tiền. Vận dụng các mô hình bảo hiểm tiền gửi quốc tế áp dụng đối với bảo hiểm tiền gửi Việt Nam làm tăng tính hiệu quả hoạt động bảo hiểm tiền gửi và tăng cường sự ổn định của hệ thống tài chính quốc gia có ý nghĩa to lớn trong điều kiện hiện nay.

2. MÔ HÌNH QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VÀ MÔ HÌNH HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC HỆ THỐNG BẢO HIỂM TIỀN GỬI TRÊN THẾ GIỚI

2.1. Định nghĩa về bảo hiểm tiền gửi

Theo định nghĩa của Hiệp hội Bảo hiểm tiền gửi Quốc tế (IADI), bảo hiểm tiền gửi là “Một hệ thống được thiết lập để bảo vệ người gửi tiền khỏi việc bị tổn thất tiền gửi trong trường hợp ngân hàng không thể đáp ứng các nghĩa vụ của mình đối với người gửi tiền”. Bảo hiểm tiền gửi cung cấp một sự bảo vệ an toàn cho các cá nhân và doanh nghiệp bằng cách đảm bảo hoàn trả một lượng tiền gửi trong

hạn mức nhất định trong trường hợp các tổ chức nhận tiền gửi lâm vào trường hợp mất khả năng chi trả tiền gửi cho người gửi tiền hoặc phá sản. Hệ thống bảo hiểm tiền gửi được thiết lập nhằm tăng cường niềm tin của công chúng vào hệ thống ngân hàng, thúc đẩy sự ổn định của hệ thống tài chính và bảo vệ người gửi tiền khỏi những tổn thất có thể xảy ra do các sự cố đổ vỡ ngân hàng. Thông qua các hoạt động nghiệp vụ của mình, bảo hiểm tiền gửi đang đóng một vai trò ngày một quan trọng trong việc duy trì sự ổn định của hệ thống tài chính và bảo vệ quyền lợi của người gửi tiền.

Cụ thể, một tổ chức BHTG thường thiết lập một hạn mức BHTG đối với một số loại tài khoản do cá nhân nắm giữ (các tài khoản doanh nghiệp có thể được bảo hiểm tại một số quốc gia). Hạn mức bảo hiểm (khác nhau tại từng quốc gia), thể hiện số tiền gửi tối đa của người gửi tiền được tổ chức BHTG bảo vệ trong trường hợp ngân hàng hoặc tổ chức tín dụng (TCTD) đổ vỡ. Quỹ dự phòng nghiệp vụ (QDPNV) của bảo hiểm tiền gửi sẽ chi trả cho người gửi tiền khi phát sinh nghĩa vụ phải chi trả. QDPNV của tổ chức BHTG trên thực tế được xây dựng từ việc tích lũy các khoản phí BHTG do các tổ chức tham gia BHTG đóng trên cơ sở hàng tháng/quý/năm dựa theo số dư tiền gửi bình quân của tiền gửi được bảo hiểm và dựa trên hình thức thu phí đồng hạng hoặc thu phí theo mức độ rủi ro của TCTD.

2.2 Mô hình quản lý nhà nước đối với các tổ chức BHTG trên thế giới

Hiện tại trên thế giới có một số mô hình quản lý nhà nước đối với các tổ chức BHTG. Các mô hình này có thể khác nhau giữa các quốc gia và vùng lãnh thổ, và mỗi mô hình có những đặc điểm riêng, nhưng nhìn chung mô hình quản lý nhà nước đối với các tổ chức

BHTG có thể chia làm 4 loại chính sau:

- Được thành lập và quản lý bởi Nhà nước: Trong mô hình này, hệ thống bảo hiểm tiền gửi được thiết lập và vận hành bởi Chính phủ. Khuôn khổ pháp lý cho hệ thống bảo hiểm tiền gửi được tạo ra thông qua hệ thống luật do Chính phủ ban hành. Chính phủ chịu trách nhiệm quản lý, giám sát và cấp vốn cho cơ quan bảo hiểm tiền gửi. Cơ quan hoạt động theo hướng dẫn và quy định do chính phủ quy định và có thể nhận được hỗ trợ tài chính hoặc bảo lãnh từ Chính phủ để thực hiện nghĩa vụ của mình.

- Được thành lập bởi Chính phủ và quản lý bởi ngân hàng trung ương: Trong mô hình này, hệ thống bảo hiểm tiền gửi được thành lập bởi Chính phủ và quản lý bởi ngân hàng trung ương của quốc gia. Ngân hàng trung ương được trao quyền và trách nhiệm giám sát và quản lý hệ thống bảo hiểm tiền gửi. Khung pháp lý và các quy định về bảo hiểm tiền gửi thường được thiết lập thông qua luật pháp của chính phủ. Ngân hàng trung ương đảm bảo hoạt động thông suốt của cơ quan bảo hiểm tiền gửi, đưa ra các chính sách, thu phí bảo hiểm, quản lý quỹ và quản lý việc xử lý các ngân hàng đổ vỡ.

Đối với mô hình được quản lý bởi Nhà nước điển hình có Canada, Nhật Bản, Malaysia, Mỹ... Mô hình tổ chức BHTG được thành lập và quản lý bởi Nhà nước đòi hỏi phải đầu tư nhiều hơn so với các mô hình khác nhưng nó cho phép tổ chức BHTG thực hiện nhiệm vụ được giao một cách hiệu quả, bảo vệ tốt nhất quyền lợi của người gửi tiền.

- Được thành lập bởi Chính phủ và do tư nhân quản lý: Trong mô hình này, Chính phủ thiết lập khung pháp lý cho bảo hiểm tiền gửi thông qua hệ thống luật nhưng ủy quyền quản lý hệ thống bảo hiểm tiền gửi cho một tổ chức

tư nhân. Chính phủ đặt ra các quy tắc, hạn mức bảo hiểm và giám sát theo quy định, trong khi một công ty tư nhân hoặc tập đoàn chịu trách nhiệm quản lý các hoạt động hàng ngày của cơ quan bảo hiểm tiền gửi. Đơn vị quản lý tư nhân thực hiện thu phí bảo hiểm, quản lý quỹ và xử lý việc giải quyết cũng như hoàn trả cho người gửi tiền trong trường hợp ngân hàng đổ vỡ.

- Do tư nhân thành lập và quản lý: Trong mô hình này, hệ thống bảo hiểm tiền gửi được thành lập và vận hành bởi một tổ chức tư nhân mà không có sự tham gia trực tiếp của Chính phủ. Một công ty tư nhân hoặc tập đoàn thiết lập chương trình bảo hiểm tiền gửi, thiết lập hạn mức bảo hiểm, thu phí bảo hiểm, quản lý quỹ và quản lý hệ thống bảo hiểm tiền gửi. Hệ thống này ít phổ biến hơn và thường thấy ở một số tổ chức tài chính hợp tác hoặc tương hỗ, nơi người gửi tiền tự nguyện tham gia chương trình bảo hiểm tiền gửi do tổ chức đó cung cấp. Điển hình là Pháp, Argentina, Brazil, Bảo hiểm tiền gửi được thành lập do các ngân hàng góp vốn thành lập và quản lý nhưng nhiệm vụ của tổ chức này được quy định trong luật.

Theo kết quả khảo sát năm 2023 của IADI về mô hình tổ chức của các tổ chức BHTG trên thế giới, đa số các tổ chức BHTG do cơ quan nhà nước thành lập (chiếm 91%). Cụ thể, 53% tổ chức tham gia khảo sát được thành lập và điều hành bởi Chính phủ; 11% tổ chức được Chính phủ thành lập và do Ngân hàng Trung ương điều hành; 28% tổ chức được Chính phủ thành lập nhưng tự điều hành hoạt động. Ngoài ra, 8% số tổ chức còn lại tự thành lập và điều hành hoạt động. Kết quả đã phản ánh việc thành lập và hoạt động của tổ chức BHTG thường có sự can thiệp của Chính phủ. Điều này cho thấy bản chất của tổ chức BHTG là tổ chức hoạt động không vì mục tiêu

lợi nhuận, hướng đến mục đích bảo vệ quyền lợi của người gửi tiền, góp phần vào sự ổn định của lĩnh vực tài chính – ngân hàng.

2.2. Mô hình hoạt động của các tổ chức bảo hiểm tiền gửi trên thế giới

Hiện nay có nhiều mô hình BHTG, tuy nhiên có thể phân chia thành 2 loại là BHTG là tổ chức tài chính nhà nước và BHTG là tổ chức tương hỗ nghề nghiệp - quỹ bảo toàn tiền gửi. Trên thế giới hiện có 4 mô hình hoạt động của tổ chức BHTG khác nhau bao gồm

- Mô hình chuyên chi trả: Theo mô hình này, tổ chức BHTG thực hiện nhiệm vụ là chi trả tiền bảo hiểm cho người gửi tiền khi tổ chức tham gia BHTG bị phá sản. Đối với mô hình này tổ chức bảo hiểm tiền gửi thực hiện chi trả cho người gửi tiền khi tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi bị phá sản nhằm bảo vệ người gửi tiền thông qua cơ chế chi trả, đồng thời giảm gánh nặng ngân sách so với hình thức "bảo hộ ngầm" nhưng gây lãng phí nguồn lực khi chỉ thực hiện nhiệm vụ duy nhất là chi trả tiền bảo hiểm. Tính hiệu quả của mô hình chuyên chi trả được nhìn nhận ở góc độ hoạt động bảo hiểm lấy "số đông bù số ít" nhưng phải mang tính đặc thù là thực hiện các mục tiêu của chính sách công. Mô hình chuyên chi trả thường chỉ tồn tại ở các nước đang phát triển, tổ chức bảo hiểm tiền gửi mới được thành lập và còn nhỏ bé cả về qui mô tổ chức lẫn năng lực tài chính. Điển hình của mô hình chuyên chi trả có quốc gia như Đức, Tây Ban Nha,...

- Mô hình chi trả với các quyền hạn mở rộng vừa thực hiện chức năng chi trả vừa thực hiện một số quyền hạn như hỗ trợ tài chính cho tổ chức tham gia BHTG gặp khó khăn về thanh toán còn theo dõi, cảnh báo và quản lý rủi ro và giám sát. Mức độ mở rộng quyền hạn phụ thuộc vào lựa chọn của từng quốc gia mà

không có một tiêu chuẩn chung cho tất cả các nước.

Các quốc gia như Úc, Băng la đét, Thái Lan, Hàn Quốc đang áp dụng mô hình chi trả với quyền hạn mở rộng. Hàn Quốc là quốc gia có cải các tài chính mạnh mẽ với mô hình hoạt động của BHTG là Tổng công ty BHTG Hàn Quốc (KDIC). Mô hình hoạt động BHTG Hàn Quốc được cụ thể hóa trong luật với quy định về tư cách pháp nhân, quyền hạn, trách nhiệm và chức năng trong việc xử lý đổ vỡ, can thiệp, giám sát các tổ chức tài chính. Để đảm bảo an toàn hệ thống tài chính, luật pháp Hàn Quốc quy định cần có hợp tác đa phương chặt chẽ KDIC với tổ chức trong mạng an ninh toàn cầu và các cơ quan giám sát tài chính trong việc thông báo diễn biến về việc tạm ngừng hoạt động hay thu hồi giấy phép của các tổ chức tài chính.

- Mô hình giảm thiểu tổn thất chủ động tham gia vào việc lựa chọn việc xử lý tổ chức tín dụng tham gia BHTG một cách linh hoạt nhằm giảm thiểu chi phí. Các quốc gia như Philippine, Nga, Indonesia, Bảo hiểm tiền gửi đã chủ động lựa chọn những tổ chức tín dụng tham gia bảo hiểm tiền gửi nhằm giảm thiểu rủi ro.

- Mô hình giảm thiểu rủi ro: Ngoài việc bảo vệ quyền lợi của người gửi tiền, tăng cường ổn định của hệ thống tài chính - tiền tệ quốc gia, tổ chức BHTG còn can thiệp trực tiếp và giám sát các tổ chức thành viên, và trực tiếp xử lý các ngân hàng đổ vỡ. Mô hình này được xem là cơ chế tốt để thực hiện mục tiêu phát triển hệ thống BHTG hiệu quả. Mô hình này có ưu điểm là sử dụng cơ chế phát hiện sớm, can thiệp kịp thời, hỗ trợ các nghiệp vụ khác của BHTG như thu phí theo mức độ rủi ro, hỗ trợ các tổ chức tham gia BHTG, bảo vệ người gửi tiền tốt hơn, góp phần ổn định hệ thống tài chính tốt hơn. Với mô hình giảm thiểu rủi ro, tính phòng ngừa được thể hiện rất

rõ, cụ thể, tổ chức bảo hiểm tiền gửi có thể can thiệp vào mọi thời điểm kể từ lúc ngân hàng được thành lập, đi vào hoạt động hay thậm chí cả lúc suy yếu đến mức bị buộc phải giải thể hoặc phá sản. Tổ chức bảo hiểm tiền gửi có thể kiểm soát và ngăn chặn rủi ro hoặc có thể thay mặt Chính phủ đứng ra chi trả để đảm bảo sự an toàn của thị trường tài chính và nền kinh tế. Đối với mô hình này điển hình Mỹ và Mỹ là quốc gia thành công trong việc giảm thiểu rủi ro. Mặc dù có nhiều ngân hàng đổ vỡ trong cuộc khủng hoảng toàn cầu 2007-2010 có tới 321 ngân hàng bị đổ vỡ, tuy nhiên quyền lợi của người gửi tiền đều được đảm bảo.

Theo kết quả khảo sát năm 2023 của IADI về mô hình hoạt động của các tổ chức bảo hiểm tiền gửi trên thế giới, đa số các tổ chức BHTG trên thế giới đang sử dụng mô hình chi trả với các quyền hạn mở rộng, với tỷ lệ 45%. Đối với các mô hình giảm thiểu tổn thất và giảm thiểu rủi ro, tỷ lệ này lần lượt là 17% và 12% trong năm 2023. Số liệu cho thấy vẫn còn 22% số tổ chức BHTG vẫn áp dụng mô hình chi trả thông thường và 3% số tổ chức sử dụng các mô hình kết hợp hoặc đặc thù. So với các năm trước đây, mô hình chi trả với các quyền hạn mở rộng đang ngày càng trở nên phổ biến, cho thấy xu hướng mở rộng các nhiệm vụ BHTG trên toàn cầu đi kèm với vai trò ngày càng tăng của các tổ chức BHTG trong việc ra quyết định về xử lý ngân hàng yếu kém.

3. THỰC TRẠNG QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VÀ MÔ HÌNH HOẠT ĐỘNG CỦA BẢO HIỂM TIỀN GỬI VIỆT NAM

3.1. Cơ sở pháp lý về quản lý nhà nước đối với Bảo hiểm tiền gửi

3.1.1 Các cơ quan quản lý nhà nước về BHTG

Theo quy định tại Điều 8 Luật BHTG năm

2012, các cơ quan quản lý nhà nước về BHTG bao gồm: Chính phủ thống nhất quản lý nhà nước về bảo hiểm tiền gửi.

- Ngân hàng Nhà nước Việt Nam chịu trách nhiệm trước Chính phủ thực hiện quản lý nhà nước về bảo hiểm tiền gửi.
- Bộ, cơ quan ngang bộ trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình có trách nhiệm phối hợp với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam thực hiện quản lý nhà nước về bảo hiểm tiền gửi.
- Ủy ban nhân dân các cấp trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình có trách nhiệm phối hợp với các cơ quan quản lý nhà nước thực hiện quản lý nhà nước về bảo hiểm tiền gửi tại địa phương [3, trang 2].

3.1.2 Trách nhiệm của các cơ quan quản lý nhà nước về BHTG

Trách nhiệm của các cơ quan quản lý nhà nước về BHTG được quy định cụ thể tại Luật Bảo hiểm tiền gửi; Nghị định 68/2013/NĐ-CP của Chính phủ quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật Bảo hiểm tiền gửi; Quyết định số 1394/QĐ-TTg, cụ thể trách nhiệm một số đơn vị chính như sau:

- Trách nhiệm của Chính phủ: thống nhất quản lý nhà nước về bảo hiểm tiền gửi.
- Trách nhiệm của Ngân hàng Nhà nước Việt Nam: Ban hành hoặc trình cơ quan có thẩm quyền ban hành văn bản quy phạm pháp luật về bảo hiểm tiền gửi. Trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt chiến lược phát triển bảo hiểm tiền gửi. Kiểm tra, thanh tra, xử lý vi phạm và giải quyết khiếu nại, tố cáo về bảo hiểm tiền gửi. Giám sát hoạt động của Bảo hiểm tiền gửi Việt Nam; Trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt điều lệ, sửa đổi, bổ sung điều lệ của tổ chức bảo hiểm tiền gửi, bổ nhiệm, bổ nhiệm lại, miễn nhiệm, cho từ

chức, khen thưởng, kỷ luật Chủ tịch Hội đồng quản trị của tổ chức bảo hiểm tiền gửi;

Ngân hàng Nhà nước Việt Nam chịu trách nhiệm trước Chính phủ thực hiện quản lý nhà nước về hoạt động bảo hiểm tiền gửi, tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi, tổ chức bảo hiểm tiền gửi; thực hiện chức năng đại diện chủ sở hữu nhà nước đối với tổ chức bảo hiểm tiền gửi; quyết định cơ cấu tổ chức của tổ chức bảo hiểm tiền gửi; bổ nhiệm, bổ nhiệm lại, miễn nhiệm, cho từ chức, khen thưởng, kỷ luật thành viên Hội đồng quản trị, Tổng giám đốc, Phó Tổng giám đốc, kiểm soát viên của tổ chức bảo hiểm tiền gửi.

Trình Thủ tướng Chính phủ quyết định việc tham gia tổ chức quốc tế về bảo hiểm tiền gửi của tổ chức bảo hiểm tiền gửi.

Ký kết thỏa thuận quốc tế hoặc trình cơ quan có thẩm quyền ký kết, gia nhập điều ước quốc tế về bảo hiểm tiền gửi.

Qua các quy định cụ thể và chi tiết về quản lý nhà nước đối với BHTG, ta có thể thấy hệ thống BHTG tại Việt Nam đã được xây dựng và duy trì một cách tương đối hoàn thiện với hệ thống khung pháp lý đầy đủ, chi tiết và với sự phối hợp chặt chẽ từ các Bộ, ngành liên quan tới các địa phương. Điều này là rất cần thiết trong việc nâng cao niềm tin của người gửi tiền và giữ gìn sự ổn định trong hệ thống ngân hàng, làm giảm khả năng xảy ra rút tiền hàng loạt tại các TCTD và nguy cơ xảy ra bất ổn tài chính. Các quy định và khuôn khổ pháp lý chặt chẽ cũng cung cấp một mạng lưới an toàn bảo vệ người gửi tiền trong trường hợp ngân hàng đổ vỡ, giúp duy trì sự ổn định tài chính và đảm bảo trật tự an toàn xã hội.

3.2. Mô hình hoạt động của BHTG Việt Nam

Mô hình hoạt động của hệ thống BHTG tại Việt Nam (nói chung) được quy định tại Điều

4 Luật Bảo hiểm tiền gửi, trong đó định nghĩa BHTG là: “sự bảo đảm hoàn trả tiền gửi cho người được bảo hiểm tiền gửi trong hạn mức trả tiền bảo hiểm khi tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi lâm vào tình trạng mất khả năng chi trả tiền gửi cho người gửi tiền hoặc phá sản.” và định nghĩa về Tổ chức BHTG là “tổ chức tài chính nhà nước, hoạt động không vì mục tiêu lợi nhuận, thực hiện chính sách bảo hiểm tiền gửi, góp phần duy trì sự ổn định của hệ thống các tổ chức tín dụng, bảo đảm sự phát triển an toàn, lành mạnh của hoạt động ngân hàng.”

Theo đó, bảo hiểm tiền gửi Việt Nam (BHTG Việt Nam) hiện đang hoạt động theo mô hình chi trả với quyền hạn mở rộng (Paybox Plus). Kể từ khi mới thành lập với mô hình ban đầu là chi trả đơn thuần (Paybox), BHTG Việt Nam đã nỗ lực phấn đấu xây dựng và phát triển mô hình theo hướng hiện đại, theo đúng chuẩn mực quốc tế về mô hình tổ chức BHTG trong khi vẫn phù hợp với điều kiện của Việt Nam. Trong những năm qua, BHTG Việt Nam đã thực hiện xây dựng nền tảng và phát triển hệ thống, đẩy mạnh nghiên cứu, đề xuất, xây dựng cơ sở pháp lý, xác định mô hình, mở rộng mạng lưới hoạt động, hoàn thiện nghiệp vụ và đã tiến hành hỗ trợ các TCTD yếu kém và nỗ lực tăng cường năng lực pháp lý của tổ chức. Điều này đã từng bước củng cố vai trò của BHTG Việt Nam trong mạng lưới an toàn tài chính quốc gia cũng như nâng cao vị thế của BHTG Việt Nam trên trường quốc tế. Sở dĩ, BHTG Việt Nam lựa chọn mô hình chi trả với quyền hạn mở rộng vì mô hình này có ưu điểm hơn mô hình chi trả đơn thuần vì tổ chức bảo hiểm tiền gửi được trao thêm một số quyền hạn, trong đó có quyền hạn về hỗ trợ tài chính cho tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi gặp khó khăn trong thanh toán; theo dõi, đưa ra khuyến nghị cần trọng và phòng tránh

rủi ro đối với các tổ chức tham gia bảo hiểm tiền gửi; góp phần xử lý, thu hồi nợ của tổ chức bảo hiểm tiền gửi bị phá sản... Với các quyền hạn được trao ở mô hình này, các mục tiêu của chính sách công cần đạt được cũng được mở rộng hơn, bao gồm hạn chế rủi ro, ngăn chặn và phòng tránh đổ vỡ hệ thống hoặc khủng hoảng tài chính và gia tăng niềm tin của công chúng.

3.3 Đánh giá mô hình quản lý và mô hình hoạt động BHTG Việt Nam

3.3.1. Kết quả đạt được

Mô hình quản lý BHTG Việt Nam phù hợp với thực tiễn hoạt động của BHTG Việt Nam. Thực tiễn hoạt động của BHTG Việt Nam cho tới 31/12/2022, toàn hệ thống BHTG Việt Nam đã thực hiện 1729 đơn vị bao gồm các ngân hàng thương mại, quỹ tín dụng nhân dân và các tổ chức tín dụng phi ngân hàng. Kiểm tra tại chỗ chủ yếu tập trung vào việc chấp hành các quy định về BHTG như niêm yết chứng nhận, chế độ thông tin báo cáo, việc tính và nộp phí.

Mô hình quản lý của bảo hiểm tiền gửi Việt Nam, không tạo ra sự chồng chéo về chức năng, nhiệm vụ giữa các cơ quan trong việc thanh tra, giám sát các TCTD.

Mô hình quản lý nhà nước của BHTG Việt Nam đảm bảo cân bằng một cách hợp lý giữa chức năng quản lý nhà nước đối với BHTG, năng lực thực sự của tổ chức BHTG, lợi ích chính đáng của các tổ chức tham gia BHTG và bảo vệ tốt hơn quyền lợi của người gửi tiền.

Việc lựa chọn mô hình chi trả với quyền lợi mở rộng mang lại những kết quả quan trọng trong điều kiện Việt Nam hệ thống ngân hàng và tổ chức tín dụng chưa thực sự lớn mạnh và còn nhiều rủi ro, thì Nhà nước phải đứng ra để xử lý tiền gửi cho người dân thông qua mô hình bảo hiểm tiền gửi là hợp lý. Hiện tại,

hoạt động của tổ chức bảo hiểm tiền gửi đang chủ yếu là chi trả tiền gửi cho người gửi tiền khi ngân hàng, tổ chức tín dụng tham gia bảo hiểm tiền gửi bị đổ vỡ; tham gia kiểm tra, giám sát trên phạm vi hẹp đối với các tổ chức tín dụng; hỗ trợ tài chính cho các tổ chức tín dụng tham gia bảo hiểm tiền gửi gặp khó khăn.

Hạn chế

- Mô hình quản lý nhà nước đối với BHTG Việt Nam tuân theo mô hình BHTG nhà nước, vì vậy Chính phủ phải có khả năng trong việc đảm bảo các nguồn lực đặc biệt các nguồn lực tài chính cho việc thực hiện các mục tiêu của BHTG. Đồng thời, đối với mô hình quản lý này, hoạt động bảo hiểm thương mại trong lĩnh vực dịch vụ tài chính, ngân hàng gần như còn bỏ ngõ; vai trò của hiệp hội ngân hàng chưa thực sự đủ mạnh để đứng ra liên kết các ngân hàng trong cơ chế tự bảo vệ, Nhà nước phải đứng ra xử lý rủi ro tiền gửi cho người dân thông qua tổ chức BHTG của Nhà nước.
- Tổ chức bảo hiểm tiền gửi Việt Nam chưa được giao quyền xử lý trong trường hợp đổ vỡ mang tính khẩn cấp hoặc đổ vỡ có tầm ảnh hưởng lớn đến cả hệ thống tài chính và nền kinh tế.
- Trong khi Luật sửa đổi, bổ sung Luật Các tổ chức tín dụng (TCTD) đã trao thêm chức năng, nhiệm vụ tham gia vào quá trình cơ cấu lại các tổ chức tín dụng cho BHTG Việt Nam, Luật BHTG vẫn chưa quy định về việc này, gây ra sự thiếu đồng bộ nhất định về khuôn khổ pháp lý và cơ chế thực hiện;
- Phí BHTG phân biệt chưa được áp dụng trong thực tiễn là do thiếu cơ sở pháp lý để triển khai, thực hiện hệ thống phí BHTG trên cơ sở đánh giá, phân loại tổ chức tham gia BHTG như chưa quy định về thẩm quyền, thông tin, phương pháp, chỉ tiêu đánh giá, phân loại tổ chức tham gia BHTG.

3.4. Đề xuất và kiến nghị

3.4.1. Đối với cơ quan quản lý nhà nước

Để BHTG Việt Nam tiếp tục phát huy mạnh mẽ những thành tựu đã đạt được và tổ chức thực hiện có hiệu quả, hoàn thành xuất sắc những nhiệm vụ, mục tiêu và giải pháp thực hiện trong các năm tới, các cơ quan quản lý nhà nước cần:

- NHNN cần tiếp tục quan tâm, chỉ đạo, hỗ trợ BHTG Việt Nam trong quá trình đề xuất sửa đổi, bổ sung một số điều Luật BHTG. Đây là một trong những ưu tiên hàng đầu để đảm bảo đồng bộ, hiệu quả trong việc triển khai chính sách BHTG.
- NHNN cần tiếp tục quan tâm, tổ chức các khóa đào tạo nghiệp vụ, đặc biệt tổ chức các khóa đào tạo nghiệp vụ cho cán bộ của BHTG Việt Nam được cử tham gia quản trị, điều hành TCTD được KSDB; đồng thời có cơ chế, chính sách để tạo thuận lợi cho BHTG Việt Nam trong quá trình tham gia cơ cấu lại các TCTD yếu kém.

3.4.2. Đối với bảo hiểm tiền gửi Việt Nam

- BHTG Việt Nam cần triển khai đầy đủ các chủ trương, đường lối của Chính phủ, chính sách pháp luật của Nhà nước, các nghị quyết, chỉ thị, Kết luận của Đảng ủy Khối Doanh nghiệp Trung ương và sự điều hành của NHNN để lãnh đạo, chỉ đạo toàn diện các đơn vị trong toàn hệ thống trong việc thực hiện nhiệm vụ.
- Cần có sự thống nhất và hợp tác giữa cơ quan có liên quan trong hệ thống để hỗ trợ hoạt động của BHTG Việt Nam.
- BHTG Việt Nam cần chú trọng nguồn nhân lực, tăng cường bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ về bảo hiểm tiền gửi đáp ứng yêu cầu phát triển của đơn vị.

BHTG Việt Nam cần từng bước chuyển đổi nâng cao hiệu quả các hoạt động chuyên môn, số, tăng cường ứng dụng công nghệ nhằm nghiệp vụ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hiệp hội Bảo hiểm tiền gửi Quốc tế (IADI) - 2023 - Kết quả Khảo sát thường niên 2022.
- [2] Nghị định 68/2013/NĐ-CP - Quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật Bảo hiểm tiền gửi.
- [3] Quốc hội, Luật số 06/2012/QH13 ngày 18/6/2012, Luật Bảo hiểm tiền gửi.
- [4] Quyết định số 1394/QĐ-TTg ngày 13/8/2013 của Thủ tướng Chính phủ về việc thành lập Bảo hiểm tiền gửi Việt Nam và quy định chức năng, nhiệm vụ của Bảo hiểm tiền gửi Việt Nam.
- [5] Quyết định số 1395/QĐ-TTg ngày 13/8/2013 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt điều lệ về tổ chức và hoạt động của Bảo hiểm tiền gửi Việt Nam.

Thông tin liên hệ:

Trần Văn Thiện

Điện thoại: 0913315659 - Email: tvthien@uneti.edu.vn

Khoa Tài chính Ngân hàng và Bảo hiểm, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp.